

І.В.Бубнов, к.і.н., доцент

Одеський державний екологічний університет

СТАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Масштабні завдання системних перетворень у різних сферах суспільного життя, що актуально постали перед Україною останнім часом, нагально вимагають вироблення й реалізації стратегії модернізації, яка б була заснована на відповідних світоглядних принципах і була б здатна створити основи для конкурентоспроможності української нації у сучасному глобалізованому світі.

Для адекватної відповіді на виклики часу в основу такої стратегії модернізації України мали б бути покладені принципи доктрини «стійкого (екологічно й соціально збалансованого) розвитку». Її основна мета, за визначенням Конференції ООН з питань охорони природи й розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992) – забезпечити розвиток у межах господарської (екологічної) ємності природного середовища, що не вносить необоротних змін у природу і, що не створює погроз для як завгодно тривалого існування людини як біологічного виду *homo sapiens* [1].

Модель «еко-соціальної ринкової економіки», яка базується на органічному поєднанні економічної ефективності, соціальної справедливості й ресурсно-екологічної збалансованості, є європейською реалізацією концепції сталого розвитку, офіційно закріпленої в 2001 році із прийняттям «Стратегії сталого розвитку Європейського Союзу». Ця модель могла б служити стратегічним орієнтиром і для України.

Розвиток в Україні моделі еко-соціальної ринкової економіки, з одного боку, сприятиме всебічному поліпшенню якості життя людей, а з іншого – може стати надійною основою для євроінтеграційного процесу й вступу України в ЄС на наступному етапі його розширення, оскільки

критерій «сталого розвитку» дедалі більше будуть набувати домінуючого характеру.

Однак в Україні ідея сталого розвитку дотепер не стала загальнодержавним пріоритетом. Питання стійкого розвитку в Україні певною мірою все ще залишаються лише предметом теоретичного осмислення, наукового дослідження і обговорення окремих науковців, практиків, представників громадськості. Але всі ці заходи в цілому мають невпорядкований, часом випадковий характер [2]. Через відсутність належного інтересу з боку владних структур до цього питання, в Україні так і не затверджена на законодавчому рівні концепція переходу до сталого розвитку, яка б мала загальнодержавне значення мобілізуючого характеру.

Ця ситуація поглиблюється ще й невмотивованістю вітчизняних бізнесових еліт щодо поступу до сталого розвитку країни. Адже це вимагає від них соціально і екологічно відповідального підприємництва, готового активно змінювати свою виробничу практику та сприяти формуванню раціонального і дієвого державного механізму регулювання економічною сферою. Хоча українська промисловість гостро потребує глибокої технологічної модернізації, ефективного менеджменту у використанні природних ресурсів та охороні довкілля, більшість крупних підприємців здебільшого переймаються питаннями конкурентної боротьби за контроль над застарілою промисловою базою та її експлуатацію з метою одержання швидких надприбутків [3]. Разом з тим, чинне законодавство України на сьогодні не створює ефективних економічних стимулів для докорінної модернізації економіки країни та її диверсифікації, а в окремих випадках, навіть заохочує до нехтування потреби у розвитку масштабних інноваційних технологічних проєктів.

З огляду на корисно-егоїстичний характер підходів олігархічних кланів в Україні та інших країнах колишнього СРСР щодо експлуатації природного та людського капіталів власних країн, модель еко-соціальної

ринкової економіки може розглядатися також як інструментарій для поступового економічного демонтажу олігархічної системи і тіньової економіки [4]. Як один з ключових заходів структурної перебудови в фінансово-економічній політиці в Україні мала б стати так звана «еко-трудова податкова реформа», мета якої – часткове перенесення наголосу з оподаткування фонду заробітної плати на оподаткування потоків природних ресурсів та шкідливих викидів. Оподаткування ресурсних потоків та реалізація принципу «менше оподатковувати корисне і бажане (робочі місця й доходи) й більше оподатковувати небажане і шкідливе (споживання ресурсів й забруднення)» сьогодні є широко розповсюдженими в багатьох країнах ЄС.

На думку деяких українських експертів така реформа в системі оподаткування може стати ефективним засобом вирішення низки наболілих проблем, як то: збільшення зарплати в процесі економічного розвитку; залучення інвестицій в технологічні інновації; більш ефективне використання енергоносіїв та інших природних ресурсів через зменшення енерго- та матеріалоємності виробництва; зменшення шкідливих викидів і забруднення природного довкілля; послаблення залежності від імпорту енергоносіїв, поліпшення торговельного балансу та зміцнення національної безпеки країни [5].

Спроможність вітчизняного бізнесу знайти адекватний баланс між отриманням прибутку, соціальною справедливістю та збереженням довкілля стає одним із вирішальних чинників для успішного переходу до сталого розвитку України. Вагомим мотивом для бізнесу при цьому має стати той факт, що в сучасному світі саме кращі ресурсні та екологічні показники підвищують конкурентоспроможність бізнесу на світовому ринку та сприяють доступу на дедалі більш екологізовані ринки Європейського Союзу.

Серед першочергових адміністративно-організаційних заходів з боку держави щодо реалізації принципів стратегії сталого розвитку на сучасному етапі могли б стати зокрема такі: гармонізація функцій державного регулювання і контролю в сфері природокористування та функцій господарської діяльності підприємців; застосування функціонального (негалузевого) підходу в управлінні природними ресурсами та охороні природного довкілля тощо.

Виходячи з того факту, що утвердження принципів сталого розвитку – це тривалий, поступальний, еволюційний процес і, враховуючи досвід реалізації національних стратегій сталого розвитку деяких країн ЄС, принципово важливим в умовах України може стати розвиток певних конкретних проектів у рамках цієї стратегії із широким залученням організацій третього сектору. Такі проекти, спрямовані на оптимізацію життєдіяльності людей в умовах безпечного природокористування й на забезпечення добробуту всіх членів суспільства, здатні вже сьогодні вирішувати завдання гармонізації відносин усередині суспільства, стверджувати принципи суспільного консенсусу, оскільки апелюють до всього народу й не розділяють його на антагоністичні суспільні шари.

Список літератури

1. Задорский В. Стратегия устойчивого развития// Экспедиция XXI. – 2011. – № 11 (113).
2. Дробноход М.І. Стійкий екологічно безпечний розвиток: український контекст/ Економічні реформи в Україні в контексті переходу до сталого розвитку. Матер. наук.-практ. конф. – К.: Інтелефера, 2001. – С. 29.
3. Олігархономіка // Український тиждень. – 2011. – № 33 (198). – С. 42.
4. Гардашук Т. Концепція збалансованого (сталого) розвитку та принцип справедливості// Мультиверсум. Філософський альманах – 2004. – №43 – С.12-14.
5. Вовк В. Україна в контексті сучасних тенденцій і сценаріїв світового розвитку// Незалежний культурологічний часопис «І» – 2001. – №22 – С.23-25.